

рення фінансової автономії країн-партнерів за рахунок збільшення можливостей залучення додаткових недержавних фінансових коштів; створення умов для активнішого здійснення закладами освіти інноваційної діяльності на комерційній основі за рахунок коштів підприємницьких структур. А реформування та модернізація дошкільної освіти через призму вітчизняних можливостей та реалій дозволить ефективно впроваджувати зміни, не створюючи оманливих ілюзій та ефективно застосовуючи існуючі ресурси. Це допоможе не лише раціонально використовувати надані на освіту кошти, а й контролювати стан довкілля і провадити освітній моніторинг, що буде надавати дійсно реальні показники.

Список використаних джерел

1. Бенівська Л. Я. Проблеми бюджетного забезпечення освіти в контексті децентралізації управління. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201601/re201601_121_BenovskaLY.pdf.
2. Нормативні документи. Для завідуючих ДНЗ; упорядник: Чала Т.Т. Харків: Основа, 2008. (Серія «ДНЗ. Керівнику»).
3. Олійська М.Г. Фінансування освіти в контексті відтворення людського капіталу. 2018. Вип. 17. Ч. 2. URL: [file:///C:/Users/Катя/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Nvuumevcg_2018_17\(2\)_5%20](file:///C:/Users/Катя/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/Nvuumevcg_2018_17(2)_5%20)
4. Освітній проєкт «Афлатот». URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijna-skarbnichka/osvitnij-proekt-aflatot>.

УДК 330.59:332.1

Вілена Лепа*

ОЦІНКА ГРОМАДСЬКОГО ДОБРОБУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Анотація. Для діагностики стану територіальних громад розроблені методичні рекомендації, що дозволяють оцінити рівень суспільного добробуту на досліджуваній території (у статичній або динамічній) щодо обраного об'єкта порівняння на основі індексного підходу. Обґрунтовано склад індикаторів для визначення добробуту населення громади.

* **Лепа Вілена Вікторівна** — кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник Інституту економіки промисловості НАН України, e-mail: lepa_V@nas.gov.ua

З часів здобуття незалежності проблема депопуляції малих територіальних громад (ТГ) в старопромислових шахтарських регіонів (СПШР) не втрачала актуальності. Але за цей період проблема лише поглиблюється. Одним з інструментів прийняття обґрунтованих рішень з даної проблеми може стати аналіз рівня добробуту ТГ.

Існуючи підходи до визначення добробуту населення за методологією обчислення можна розділити на індексні та функціональні. Декілька класичних видів функції громадського добробуту, побудованих Дж. Нешем, Д. Роулзом, Дж. Бентамом, Ф. Ніцше, А. Бергсоном, П. Самуельсоном, мають суто теоретичний характер і на практиці не застосовуються. На базі класичних функцій із додаванням різних коригуючих коефіцієнтів та змінних, що характеризують наслідки розвитку, можна побудувати безліч функцій, які будуть відображати вплив тих чи інших факторів на рівень добробуту. У практиці більш поширеним як на макро-, так і на мікрорівнях є підхід до оцінки добробуту за допомогою індексного методу.

Розрахунок інтегрального індексу, який включає різні аспекти життя населення, визначені кількісно за статистичними обстеженнями, є гнучким і простим інструментом. За допомогою індексів можна оцінити стан дослідженого об'єкту, відстежити динаміку або порівняти з іншими об'єктами. Найбільш відомі загально визнані індекси: Індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI), Індекс стійкого економічного добробуту (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW), Генеральний індикатор прогресу (Genuine Progress Indicator, GNI). Основними перешкодами для використання вищезазначених індексів для оцінки добробуту громад є використання переважно макропоказників. Методологія розрахунку цих індексів не дозволяє провести аналіз на рівні ТГ, для цього потрібні більш чутливі підходи.

Базою для розробки показника добробуту населення ТГ узято Індекс економічного добробуту суспільства (населення) (Index of Economic Well-being, IEWB), запропонований Ларсом Осбергом (Osberg, Lars) [1]. Автором розроблено ієрархічну структуру індексу, що відображує основні аспекти добробуту населення. Методика заснована на порівнянні добробуту обраної території відносно його базисного рівня.

За базис порівняння можна узяти:

- середній по Україні стан складових добробуту за окремий період для оцінки і порівняння між собою територіальних одиниць у межах країни;
- найбільш розвинене місто регіону (або середні показники по регіону) для аналізу на регіональному рівні;

– значення параметрів означеної ТГ у початковому періоді для відстеження динаміки добробуту по окремій території.

Беручи за основу методологію Осберга, яку викладено Л. Л. Шамілевою у [2, с. 153-157.] і доповнюючи методику розрахунку індексу ваговими коефіцієнтами, отриманими за допомогою МАІ [3], та враховуючи особливості досліджуваного об'єкту, одержано вдосконалений інтегральний індекс добробуту населення ТГ:

$$I = \prod_{n=1}^4 I_n \cdot q_n \quad (1)$$

де I_n — складові інтегрального індексу добробуту населення ТГ; q_n — ваговий коефіцієнт значущості складових добробуту.

Склад показників і статистичних масивів (табл. 1) для розрахунку Інтегрального показника добробуту населення ТГ адаптовано для мікрорівня, а також перевірено можливість отримання даних.

Таблиця 1

Склад показників для розрахунку узагальненого показника добробуту населення територіальної громади

№	Складові індикатора	Показники	Статистичні масиви для розрахунків
1.	Загальні потоки споживання (I_1)	Ринкове особисте споживання на душу населення, грн. (C); вартість вільного часу та безкоштовних робіт, грн (F_7); тривалість життя, років (L); індекс тривалості життя (I_L); середній розмір домогосподарства, осіб (H); поточні державні витрати на душу населення, грн на міс. (S); індекс еквівалентного доходу (I_q)	Кінцеві споживчі витрати домогосподарств; тривалість життя; розмір домогосподарства; видатки Державного і місцевого бюджетів; розмір середньої і мінімальної заробітної плати; кількість і вікова структура населення; кількість зайнятих, кількість безробітних
2.	Нагромадження запасів (I_2)	Валове нагромадження основного капіталу на душу населення, грн. (K); витрати на охорону навколишнього природного середовища, на тону забруднення, грн. (E); індекс витрат на екологію (I_E); окремі складові людського капіталу на душу населення, грн. (H_r)	Валове нагромадження основного капіталу; викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря; утворення відходів I-IV класів небезпеки; витрати на охорону навколишнього природного середовища; витрати на освіту; кількість дітей у закладах освіти; витрати на культуру і мистецтво; населення

№	Складові індикатора	Показники	Статистичні масиви для розрахунків
3.	Нерівність у розподілі доходів (I_3)	Децильний коефіцієнт диференціації доходів населення (K_I); децильний коефіцієнт фондів (K_F); населення із доходами, нижчими фактичного прожиткового мінімуму, у відсотках до загальної чисельності населення (P); Індекс бідності (I_P); Індекс нерівності доходів (I_I)	Чисельність населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму, у відсотках до загальної чисельності населення; децильний коефіцієнт диференціації доходів населення; децильний коефіцієнт фондів
4.	Економічна безпека (I_4)	Індекс захищеності від безробіття ($I_{4.1}$): кількість зареєстрованих безробітних на обліку, осіб (U); кількість безробітних за методикою МОТ, осіб (U_R); питома вага безробітних, які одержують допомогу (D_U); зайняте населення, осіб (W); середньомісячна заробітна плата, грн. (Z); середній розмір допомоги по безробіттю, грн. (B); рівень зайнятості (I_W); рівень безробіття (I_U); контингент ризику (населення у працездатному віці) (d_1)	Кількість зареєстрованих безробітних на обліку; кількість зайнятих; розмір середньої заробітної плати; середня тривалість безробіття; кількість економічно активного населення; кількість населення у працездатному віці
		Індекс захищеності від захворювань ($I_{4.2}$): витрати на охорону здоров'я, грн. на душу населення (H_C); контингент ризику (все населення) (d_2)	Кінцеві споживчі витрати домогосподарств; кількість населення
		Індекс захищеності від одинокого батьківства (материнства) ($I_{4.3}$): кількість одиноких осіб з дітьми (A); питома вага одиноких у загальній чисельності населення віком 18–59 років (D_A); контингент (кількість домогосподарств з дітьми) (d_3)	Кількість одиноких осіб з дітьми; кількість домогосподарств з дітьми; кількість і структура населення
		Індекс економічної захищеності у похилому віці ($I_{4.4}$): середньомісячний розмір пенсій, грн. (O); питома частка пенсії відносно межі бідності (2855,6 грн.) (D_P); контингент ризику (кількість пенсіонерів) (d_4)	Кількість пенсіонерів; середній розмір пенсії; фактичний прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність

Окремі складові індексу визначаються за формулами:

$$I_1 = \frac{(C_1 \cdot I_{q1} + F_{T1} + S_1) \cdot I_{L1}}{(C_0 \cdot I_{q0} + F_{T0} + S_0) \cdot I_{L0}}, I_q = \sqrt{H} \quad (2)$$

$$I_2 = \frac{(K_1 + Hr_1) \cdot I_{E1}}{(K_0 + Hr_0) \cdot I_{E0}}; \quad (3)$$

$$I_3 = \frac{1}{0.75 \cdot I_{P1} + 0.25 \cdot I_{I1}}, I_P = \frac{P_1}{P_0}, I_I = \sqrt{\frac{K_{I1}}{K_{I0}} \cdot \frac{K_{F1}}{K_{F0}}}; \quad (4)$$

$$I_4 = \sum_i I_{4,i} \cdot \bar{d}_i; \quad (5)$$

$$I_{4.1} = \left(\frac{I_{W1}}{I_{W0}} \right) \cdot \left(\frac{D_{U1}}{D_{U0}} \right) \cdot \left(\frac{B_1 \div Z_1}{B_0 \div Z_0} \right), I_{4.2} = \frac{H_{C1}}{H_{C0}}, I_{4.3} = \frac{D_{A1}}{D_{A0}},$$

$$I_{4.4} = \frac{D_{P1}}{D_{P0}}. \quad (6)$$

Запропоновану методику апробовано на прикладі міста Білицьке Донецької обл. Апробація показала, що методику можна і доцільно використовувати для визначення рівня добробуту населення будь-якої ТГ. Застосування методики допоможе керівництву відповідного державного рівня приймати більш обґрунтовані рішення щодо розподілу державних коштів на підтримку територіальних громад, відстежувати дієвість програм соціально-економічного розвитку територій та визначати території пріоритетного державного або приватного інвестування.

Список використаних джерел

1. Osberg, L. (2002). An index of economic well-being for selected OECD countries. In Review of Income and Wealth, Series 48, Number 3, September 2002.
2. Анісімова Г.В., Панасенко І.В. Кількісні методи в соціологічних дослідженнях: навч. посібник. Донецьк: ДонНУ, 2014. 212 с.
3. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем; пер. с англ. Москва: Радио и связь, 1991. 224 с.